

"Energiressurser - muligheter og begrensninger".

LO og Arbeiderpartiets energi- og oljekonferanse,
Oslo, 22. november 1974.

De problemstillinger som skal drøftes under denne konferansen, er ikke nye i vår industrielle utvikling. Forsyningen av energi i form av billig vannkraft ga grunnlaget for mye av den industri som ble bygget ut i Norge fra omkring århundreskiftet. Det innledet forandringen av Norge fra i hovedsak å være et samfunn basert på jordbruk, fiske og fangst til et moderne industrisamfunn. Tilgangen på billig energi fortsatte å være en viktig vekstimpuls i norsk økonomi også etter den andre verdenskrigen. Da fikk vi de omfattende utbygginger av de såkalte kraftkrevende industrier ved hjelp av lån i Verdensbanken og annen kapitaltilgang fra utlandet. Vannkraften ga økonomisk liv til mange lokalsamfunn omkring i landet.

Energитilgang og
industriell vekst
i 1950- og 1960-
årene.

Utnyttelsen av våre energiressurser er vevet inn i et globalt mønster for den industrielle utvikling i verden og for bruken av jordens ressurser. Mange av de produkter som elektrisiteten har gitt oss spesielle forutsetninger for å fremstille, forbrukes av samfunn i andre deler av verden.

Det gjelder aluminium og en rekke andre metaller, treforedlingsvarer, gjødning og kjemikalier. Energiproduksjonen i Norge er en innsats i en verdenshusholdning. Over hele verden hvor det er befolkningsøking, produksjonsvekst og industriell utvikling blir menneskene stilt overfor behovet for å skaffe energi. Den spiller en fundamental rolle i all samfunnsutvikling. Den er forutsetningen for alt liv. Den inngår i en eller annen form i enhver produksjon.

Energiforsyningen var en av de viktigste oppgaver som de vest-europeiske land måtte løse under den industrielle gjenoppbygging i 1950- og 1960-årene. En bedre utnyttelse av de europeiske kullreserver var et viktig formål for opprettelsen av Det europeiske kull- og stålfellesskap. De drøftelser som ledet fram til opprettelsen av EF, hadde som utgangspunkt ønsket om å sikre energiforsyningen i Vest-Europa. Opprettelsen av Det europeiske atomenergifellesskap ble en del av traktatverkene om EF.

Det var dengang en utbredt frykt for at knapphet på energi skulle kunne true gjennomføringen av landenes industriprogrammer. Energiproblemet ble en hovedsak i europeisk samarbeid alt i begynnelsen av 1950-årene. I OEEC's utredninger fra dengang snakket en om et "energi-gap", et underskudd i egen energiproduksjon, som måtte dekkes ved forsyninger utenfra av amerikanske kull

og av olje. Det ble oljen som kom til å dekke veksten i Vest-Europas energibehov. I dag dekker den omkring 60 % av energibehovet i dette området. For Sverige utgjør oljens andel 75 % og for Danmark 90 %.

Oljen var billig. Den kunne konkurrere i pris med industrilandenes egne ressurser av kull og annet fossilt brennstoff. Den gjorde det ikke lønnsomt da å gjennomføre de storstilte og kapitalkrevende planer for utvikling av kjernekraft. Men rikeligheten og rimeligheten av disse forsyningene forledet industrisamfunnene til å basere sine produksjonsprosesser på stort forbruk av energi og på sløsing av energi i dagliglivet. Man var oppmerksom på at industrisamfunnene i denne tiden bygget opp en stadig større avhengighet av forsyninger utenfra. Og at den kunne vise seg å få katastrofale følger for alt samfunnsliv om forsyningene ble brutt. Det var også klart at økonomiene ville bli stilt overfor store omstillinger om prisgrunnlaget ble et annet. Men de vest-europeiske land utsatte stadig et energisamarbeid som kunne gi større sikkerhet for forsyningene og føre til en mer fornuftig bruk av ressursene.

Med oljekrisen i fjor høst kom den situasjonen som man i Vest-Europa hadde øynet faren for under drøftelsene av energispørsmålene i ti-årene forut. Forsyningssvikten var kortvarig og mild. Men de tiltak som ble truffet av de

effektivt samarbeidende eksportører førte til en firedobling av råoljeprisen. Dette fant sted i en tid med en generell sterk stigning i prisene på råvarer og matvarer i verden. Oljeeksportørenes aksjon har ført til en formidabel omfordeling av inntekter mellom oljeland og industriland. Det var en slik omfordeling av inntektene i verden som de råvareproduserende utviklingsland lenge hadde søkt å komme fram til, men som verken utviklingshjelpen eller spesielle handelsordninger hadde gitt dem.

En sterk endring i prisene mellom olje og industrivarer måtte vi vente. Dagens vansker skyldes det sjokkerte tempo i prisøkingen. Forbrukerlandene har ikke kunnet innpasse det i sin økonomi. Og heller ikke produsentlandene har kunnet nytte de nye rikdommer på en for dem gunstig måte.

Den nye energi-
situasjonen.

Med de nye energipriser i verden går industrisamfunnene og hele verdensøkonomien inn i en vanskelig omstillingsperiode. Forsyningsmønstret for energi vil bli lagt om. Industrisamfunnenes avhengighet av importert olje vil bli dempet ned. Samtidig ser vi muligheten for et mer likeverdig og varig samarbeidsforhold mellom oljeeksportører og de store forbrukerland. Vi må også regne med - som en langtidstendens - en forskyvning av prisforholdet mellom råvarer og bearbeidede industrivarer. En mer rettferdig fordeling av velstanden i verden vil i større grad kunne bli resultatet

av ordinært økonomisk samarbeid og handel enn av overføringer av utviklingshjelp. Høyere energipriser vil føre til større energisparing, en omlegging av produksjonsprosessene og nye utviklingslinjer i forskningen. Industrilandenes enorme betalingsunderskudd som vil vedvare i mange år, kan for dem bety en begrensning i deres muligheter for å iverksette omstillinger til en mer fornuftig energiøkonomi. Full sysselsetting under framgang blir en vanskeligere oppnåelig målsetting.

Norges energi-
situasjon. Vann-
kraften.

Norge står for sin egen del i en særstilling i Europa når det gjelder dekningsmulighetene for og dekningsmåten av energibehovet. Vi har i vår energibalanse kunnet utnytte vannkraften til et relativt lavt utbyggingskostende. Allikevel dekker oljen også hos oss halvparten av energibehovet, når vi ikke regner med drivstoff til handelsflåten i utenriksfart. Etter at vannkraftepoken er slutt, vil Norges energidekning mer følge mønstret i andre industriland. Vi har da valget mellom å bruke våre ressurser av olje og gass på kontinental-sokkelen i energidekningen, eller som andre land, å utvikle bruken av kjernekraft og andre energikilder.

Omkring to tredjedeler av de nyttbare vannkraftreserver er i dag bygget ut. Med vårt nåværende utbyggingstempo kan vi fortsette vannkraftutbyggingen i enda et 10-år. Da vil de økonomisk mest verdifulle vassdrag være utnyttet.

Kravene om vern om natur og miljø setter etter hvert snevre grenser for de innhugg i naturen som vannkraftutbyggingen fører med seg. I dette 10-år vil forsyningsmønstret for vår energidekning ikke avvike vesentlig fra hva det har vært. Det vil stort sett være bestemt av de planer som alt nå ligger utarbeidet. Energidekningen er en langsiktig planleggingsoppgave der myndighetene har hovedansvaret. Før et kraftverk kan settes i drift, er det vanlig gått 10 år siden planleggingen ble begynt, 7 år siden en plan lå ferdig utarbeidet og 5 år siden byggearbeidet ble satt i gang. I forhold til det kraftbehov som industrien har varslet om og den antatte utvikling i det alminnelige forbruk, har utbyggingstempoet tidligere vært for svakt. En må regne med enkelte år med vanskelig dekning i slutten av 1970-årene. Den kraftkrevende industris behov står sentralt i denne problemstilling. Etter gjeldende prognoser er det fare for at det ikke vil bli kraft til fornyelse, rasjonalisering og vekst i denne viktige industribransje. Leveringene av enkelte metaller fra disse bedrifter spiller en viktig rolle for å holde oppe virksomheten i den europeiske jern- og stålindustri og for det europeiske energibilde.

Kraftprisen vil være ganske avgjørende for utviklingen i forbruket av elektrisitet i tiden framover og for omfanget av de tilpasninger

som produksjons- og arbeidslivet må foreta som følge av en mulig kraftmangel. Med de begrensede forhøyelser av kraftprisen som alt er gjennomført, later det til at folk passer bedre på overfor sløsing. De blir mer økonomiske i sine forbruksmåter og mindre innstilt på å gå over fra olje til elektrisitet for oppvarming. En videreføring av dette vil gi større muligheter for å nå fram til en mer fornuftig bruk av energiresursene, for å gi bedre verneplaner for vassdrag og unngå omstillingsproblemer i industrien. Norges energisituasjon er langt lettere enn for andre europeiske land. Likevel bør det etter hvert bli akseptert at vi alt nå må innstille oss etter det globale energibilde og de forhold som vil råde etter at vannkraftepoken er slutt.

Fra begynnelsen av 1980-årene vil tilveksten i energi til Norge for alvor komme fra andre kilder enn vannkraften. Myndighetene har under utredning de tekniske og økonomiske forutsetninger for å bygge et varmekraftverk på basis av ilandføring av en gassledning fra det norske Friggfeltet i Nordsjøen. Dersom en slik ilandføring viser seg teknisk mulig, vil kraftverket kunne gi et tilskudd som svarer til ca. ett års øking i kraftbehovet. Men fra et

ressurssynspunkt er dette en lite fornuftig bruk av gassen. Den kan brukes som råstoff i gjødningsproduksjon, til fremstilling av proteiner og plaststoffer. Det endelige vedtak om et slikt varmekraftverk bør derfor først tas når en har fått fastere holdepunkter for en vurdering av kraftsituasjonen i slutten av 1970-årene og begynnelsen av 1980-årene. Viktige faktorer i denne vurdering blir avgjørelser om hvilken plass utbyggingen av kjernekraft skal få i Norges energihusholdning og den energiutveksling vi eventuelt vil kunne få med våre naboland.

Oljeressursene på kontinentalsokkelen.

Olje og gass på kontinentalsokkelen er for Norge en ny energiressurs. Utvinningen fra de nå kjente felter vil heretter øke raskt, og er anslått å komme opp i 50 mill. tonn olje og 40 mill. tonn olje-enheter gass fra begynnelsen av 1980-årene. Dette er 10 ganger så meget som Norges nåværende årsimport av olje. Denne produksjonstakt ligger til grunn for Regjeringens oljepolitikk. Utvinningstillatelser, utdeling av blokker og letevirksomhet er innrettet etter denne forutsetning. Ut fra det som nå er kjent om forekomstene av olje og gass i Nordsjøen og med det utvinningstempo en har lagt opp til, vil Norge for sin egen del ikke i overskuelig fremtid ha problemer med å finne dekning for sitt energibehov.

Men utnyttelsen av ressursene på den norske kontinentalsokkelen har et videre siktemål enn bare å dekke vårt nasjonale energibehov. Ressursene bør også komme andre nasjoner til gode og derfor utnyttes i en global sammenheng.

Vi skal ikke overdrive betydningen av disse ressurser i verdens energihusholdning. Vår produksjon vil på sitt høyeste ikke dekke mer enn 5-10 prosent av Vest-Europas årsforbruk av oljeprodukter. Men utnyttelsen av våre ressurser kan komme inn i en tid da disse industrilands energisituasjon vil være vanskelig. De vil kunne være en stabiliserende faktor i Vest-Europas økonomi i denne vanskelige omstillingsperiode. Vi er interessert i at våre olje- og gassressurser skal spille denne rolle. En omstilling av den europeiske økonomi under stabilitet og framgang gir grunnlaget for stabilitet i vår økonomi og muligheter for å nytte våre nye ressurser på en rasjonell måte i en langsiktig planlegging.

Oljepolitikken.

Olje og gass er også noe mer enn en energikilde. De er utgangspunktet for produksjon som hittil har vært lite utviklet i Norge, eller som vi i det hele tatt ikke har hatt. Vi vil kunne reise nye industrier i distrikter der jobbene hittil har vært få, dårlig betalte og lite varierte. Folk vil ha større muligheter

for å velge yrke. Samfunnets realinntekter vil vokse raskere og gi større muligheter til løsning av felles oppgaver i trygdesektoren og helsestellet, i skoleverket og forskningen, i miljøvernet og boligbyggingen. Oljeinntektene hindrer at Norge kommer i den samme vanskelige betalingsssituasjon som Vest-Europa for øvrig. For andre land setter den en alvorlig begrensning på deres aktivitets- og omstillingspolitikk.

Med utnyttelsen av disse ressurser, vil Norge få en eksportorientert oljeindustri. Vår økonomi blir enda mer utadvent enn før, og enda sterkere knyttet til den vesteuropeiske økonomi.

Vi opplever stadig endringer i vår industristruktur, i yrkesfordelingen og i utviklingen av bysamfunnene. Ressursene på kontinentalsokkelen gir oss nye muligheter til å forandre levevilkårene i Norge i en retning som vi selv velger. På mange vis vil dette være en fortsettelse av den omformingsprosess som det norske samfunn har vært inne i de siste 20 år. Oljen vil være et viktig element i norsk økonomi i alle fall i 100 år, på liknende måte som vannkraften har vært det i hele vår moderne industrielle historie siden århundreskiftet. Vi står ved begynnelsen av nye utviklingslinjer i det norske samfunn, og vi gjør klokt i å tenke nøye gjennom hvordan de skal trekkes.

I Stortingsmeldingene nr. 25 og 30 er det vurdert hvordan ressursene av olje og gass på kontinentalsokkelen kan innpasses i det norske samfunn. Disse vurderinger er ikke de endelige. De er ment som en foreløpig klarlegging av de problemer en står overfor, for de drøftelser en skal ha om disse spørsmål i Stortinget, i offentlige organer, i organisasjonene og ute blant folk. Innenfor Det norske Arbeiderparti har 500 - 600 lokale grupper vært i gang med å gi svar på et rådslagsopplegg som veiledning for den politikk partiet skal utforme. Vi vil i årene som kommer stå ved flere korsveier der det blir tale om å fatte vedtak av Stortinget og regjeringen i konkrete saker. Vi skal forberede oss på å treffe de valg vi da vil bli stilt overfor.

Norske og utenlandske private interessegrupper kan ikke bli gitt en ledende rolle i fastleggingen av de utviklingslinjer som det norske samfunn her slår inn på. Ansvar et må her ligge hos de politiske organer. Energiforsyningen og den industrielle utnyttelsen av disse råstoffer hører til de viktigste problemer i verden. Dette er klarere enn noen gang før et område for statlig styring og til dels internasjonal kontroll. De private oljeselskapers dominans er under avvikling. Statlige oljeselskaper får nye og ansvarsfulle oppgaver. Slike selskaper har allerede i lang tid vært i virksomhet i de fleste industriland. De blir opprettet i land hvor de hittil ikke har forekommet. Politisk kontroll kommer inn der private interesser tidligere rådet.

Alle sider av vår oljevirksomhet bør komme inn under en demokratisk vurdering og styring: leting, utvinning, foredling og distribusjon. De er alle ledd i en produksjonskjede. De lar seg ikke dele opp i uavhengige, isolerte virksomheter. Statoil bør spille en sentral rolle i denne samlede virksomhet. Selskapet skal være et organ for å virkeliggjøre Stortingets og regjeringens oljepolitikk. Det skal også medvirke til å samle norske industri-interesser i videreforedlingen av olje og gass.

Statoil må organiseres og drives etter de faktiske økonomiske og tekniske forhold som særpreger oljevirksomheten. Selskapet må ha en forretningsmessig organisasjonsform som setter det i stand til å drive rasjonelt, og basere seg på en langsiktig planlegging av utnyttelsen av ressursene. Med de statutter for selskapet som Stortinget nå har godkjent, vil regjeringen og Stortinget ha en direkte og løpende kontroll med de linjer Statoil følger i sin virksomhet.

Det globale
energiproblem

Med vannkraften og nå oljeressursene på kontinentalsokkelen har Norge energiresurser i generasjoner. Heller ikke for verden som helhet er energiproblemet et spørsmål om at energikildene er i ferd med å tørres ut. Selv reservene av kjente oljekilder har hittil i lys av ny viten og undersøkelser økt fra år til år til tross for det sterke forbruk.

Bruken av olje i verdens energihusholdning vil imidlertid i menneskenes historie kunne betegnes som en episode. Muligens har den oljealderen som nå begynner for Norge, allerede passert sitt høydepunkt for verden. Verden har forekomster av faste energireserver - kull og oljeholdig skifer og sand - for hundreder av år fremover. Kull kan vende tilbake som en langt viktigere energikilde. Oljeholdig skifer og sand kan sammen med kull, muligens komme til å bli dominerende energibærere henimot århundreskiftet. Men fra da av må en regne med at kjerneteknikken er blitt utviklet i økonomi og sikkerhet så langt at denne energikilde vil kunne bli den bærende for ytterligere energibehov. Muligens har menneskene på den tid overvunnet de praktiske vansker med utnyttelse av solenergien.

Menneskenes energiproblem på lang sikt gjelder ikke mangelen på brennstoff i energiproduksjonen. Det saken gjelder, er hvilken sammenheng det er mellom energiforbruket i verden og den virkning dette har på miljøet, alt levende liv og jordens klimatiske forhold. En side ved denne saken omfatter de forurensninger som følger med fast og flytende brensel, og den fare for helse og liv som kjernekraften kan innebære. Menneskene vil sette meget inn på å redusere drastisk de ulemper og farer som disse energiformer utsetter alt liv for.

Viktigere er de klimatiske virkningene av et høyt energiforbruk i verden. Her støter menneskenes teknologi mot en grense som vi ut fra vår viten i dag ikke kan overskride. Mennesket innvirker på jordens klimabalanse på mange måter. Støv, partikler og kulldioksyd dannes ved forbrenning av fossilt brennstoff. Jordens fuktighet og refleksjonsevne, og fordampningen påvirkes av jordbruk, vanning, oppdemming og bysamfunn. Virkningene av og balansen mellom disse faktorer er ikke tilstrekkelig utforsket. Men vi vet at et høyt energiforbruk virker til å øke jordens middeltemperatur. Det er antatt at vi ikke kan øke jordens varmebelastning med mer enn det som tilsvarer ca. 1% av varmeinnstrålingen fra solen. En belastning utover dette antas å kunne føre til alvorlige klimaforandringer. Med den vekst vi har hatt i energiproduksjonen i vår tid, vil denne beregnede grense for varmebelastning være nådd innen et tidsrom på 100 år. Og før den tid vil vi kunne få omfattende, lokale klimaforandringer omkring de store energiproduserende byområder.

Men innenfor disse fysiske grensebetingelser for energiforbruket som vil være bestemmende for menneskenes langsiktige energipolitikk, står vi i vår tid overfor fundamentale økonomiske, sosiale og politiske problemer. De knytter seg til det forhold at jordens energiressurser er så ulikt fordelt, at det er så store forskjeller mellom landene i forbruket av energi og at de har så ulike teknologiske forutsetninger for å utnytte energiressursene.

Vi har i disse ulike forhold kilder til konflikter og urettferdighet som kan hindre menneskene i å nå frem til en energihusholdning i samsvar med det som på lang sikt synes å være en nødvendighet.

Energitilgang som forutsetning for produksjonsvekst.

Overalt i verden har produksjon, befolkningsøking og materiell fremgang forutsatt økt energiforbruk. De rikeste industriland har det høyeste forbruket av energi. Norges forbruk ligger i forhold til produksjonen på linje med andre europeiske land. Det er således nær sammenheng mellom produksjonsveksten og økingen i energiforbruket. For verden økte det med vel 5% pr. år i 20-årsperioden 1950 - 70 og økingen var relativt sterkest for utviklingslandene og for Øst-Europa - over 7%. Forholdstallet mellom produksjonsvekst og energibehov varierer noe fra land til land. Det reflekterer ulikheter i næringsstruktur, forbruksmønster og utviklingsnivå. I Norge har energiforbruket økt sterkere enn produksjonen. Dette er det mest vanlige bilde.

Under de nåværende perspektiver er det spørsmål blitt reist om landene kan legge opp en energipolitikk som bryter det forholdstall mellom produksjon og energiforbruk som hittil har kjennetegnet vår industrielle utvikling. Enkelte har ment at det burde være en fundamental målsetting innen 1990 å nå frem til en økonomi der energiforbruket ikke lenger økte.

Lave energipriser
og sløsing i
forbruket.

Det høye energiforbruk i verden har sammenheng med prisene på olje og andre energiformer. Energikostnadene har i forhold til andre innsats-elementer i produksjon og forbruk vært særdeles lave. For de fleste varer utgjorde energikostnadene bare noen få prosent av den endelige pris. Det var vanligvis ikke bryet verd å anstrenge seg for å spare på denne posten.

Denne situasjon er endret i land som er direkte påvirket av de nye energipriser. I alle land er det skjedd en merkbar ned-demping av energiforbruket utover det som er en direkte følge av tilbakeslaget i konjunktorene. I Norge regnet en i energimeldingen i mai i år med en vekst i elektrisitetsforbruket på 4.5% pr. år frem til 1980, og deretter med 3.6% i første halvdel av 1980-årene. Aktuelle tendenser i kraftforbruket ligger godt under denne prognose. Det later til at den alminnelige forbruker og bedriftene passer bedre på å spare på strømmen og bruke den mer rasjonelt. Kraftprisen til vanlige forbrukere inklusive alle avgifter ventes ved årsskiftet å utgjøre vel 10 øre pr. Kwh i landsmiddel. Dette er en øking på 20% fra før oljekrisen. Kraftprisene er i Norge allikevel lave i internasjonal sammenlikning og i forhold til oljeprisene. Bare brendselsomkostningene for oljefyrte kraftverk i andre deler av verden beløper seg til 7 øre pr. Kwh for moderne kondenskraftanlegg og opp til 20 øre pr. Kwh for gassturbiner.

Bedre økonomisering
med energien.

Regjeringen oppnevnte i sommer et utvalg som skal foreta en allsidig vurdering av mulighetene for å fremme et mer økonomisk energiforbruk og en riktig sammensetning av energiforbruket på elektrisitet og olje. Strømtariffenes utforming, oljeprisene og utjevningsavgifter mellom ulike energiformer hører til disse spørsmål. Utvalget ventes å avgi innstilling innen utgangen av april 1975.

Tilsvarende vurderinger og programmer for sparing og økonomisering med energitilgangen er satt i verk i en rekke land. Enkelte land har innført rasjoneringsordninger for energiforbruket. OECD's energiutredning regner med at det vil være mulig å spare inn ialt 15 - 20% av energiforbruket ved effektivisering av produksjonen og ved mer påpasselighet i forbruksvanene. En god del av dette faller på oppvarming og kjøling i husholdningene og i industrien. Omkring halvparten av energiforbruket i OECD-landene går til disse formål. Men de beregnede sparemulighetene gjelder hele spekteret av samfunnets virksomhet. Industrien antas å kunne spare 15% av sitt forbruk, transportsektoren 15 - 25% og i hjem og kontorer 20 - 25% ved omlegging av produksjonsprosessene, tilbakeføring av brukte råstoffer i produksjonen, mindre biltyper og forbedringer av bilmotorene, mer kollektiv transport, bedre fyringsmetoder og isolasjon.

Mange av disse sparetiltak utgjør en "engangsoperasjon". De bringer forbruket av energi ned på et lavere nivå enn det var før. I en langsiktig energipolitikk er det av vesentlig større betydning om tiltakene også bringer veksten i energiforbruket ned på en lavere rate enn de 4 - 5% pr. år som hittil har kjennetegnet den økonomiske utvikling i verden.

De prognoser som enkelte land og land-grupper har utført, tyder på at dette er mulig. Det er mulig å redusere forholdstallet mellom veksten i produksjonen og veksten i energiforbruket. Mange av forholdene ved en bedre energiøkonomi trenger nærmere utforskning før en kan trekke sikre konklusjoner om størrelsen av disse muligheter. Teknologien vil stadig være under utvikling og skape nye forutsetninger. Men etter vår nåværende viten er det en nedre grense for veksten i energiforbruket som vi ikke kan gå under, uten at energiknappheten resulterer i nedsatt vekst i produksjonen.

0-vekst i
energiforbruket.

Sannsynligvis vil vi ikke kunne nå frem til 0-vekst i energiforbruket uten at også produksjonen stagnerer eller synker. Så å si enhver produksjon og menneskelig virksomhet forutsetter tilgang på energi. Produksjonen av mat er særlig energikrevende.

Mot denne bakgrunn vil krav om at landene bør ta sikte på å stabilisere energiforbruket innen forholdsvis kort tid - for eksempel i løpet av en 15-årsperiode - være til liten veiledning for politikken i praksis, med mindre man har klarere

forestillinger om hvordan det samfunn som eventuelt har nådd dette mål, er organisert og virker. Veksten i produksjonen og i energibehovet er ikke størrelser som blir fastlagt sentralt av en regjering. Produksjonsveksten kommer som et resultat av et samspill av en rekke forhold i vårt samfunn og i det internasjonale samfunn, av de enkelte menneskers og bedrifters virksomhet, av utviklingen i teknologi og mellomfolkelig samarbeid, og av veksten i folketallet. Det finnes ikke grunnlag for en politikk som permanent kan holde fast ved en 0-vekst i produksjonen eller i energiforbruket innenfor et samfunn som bygger på vår form for demokrati, med desentralisering av politisk myndighet, selvstendige bedrifter, frie forhandlinger om inntektsoppgjør mellom partene i arbeidslivet og åpne grenser overfor den øvrige verden.

Internasjonal politikk har i en tid vært inne i en periode der landene har søkt faste holdepunkter for en energipolitikk i en verden der det gamle mønster for energiforsyningen, råvarepriser, betalingsbalanseforhold og økonomiske styrkeforhold ikke lenger er tilstede. Vi vet ikke hva mønstret vil være i "den nye internasjonale økonomiske verden" som FN's 6. ekstraordinære generalforsamling taler om.

Nye konstellasjoner har dannet seg i det internasjonale samfunn. For en gruppe utviklingsland uten egen oljeproduksjon, er energisituasjonen i ferd med å munne ut i en økonomisk og menneskelig katastrofe. Det er et oppmuntrende trekk i bildet at nye bistandsordninger

Nye internasjonale konstellasjoner.

er kommet i stand mellom dem og de store olje-
produsenter. For de tradisjonelle industriland har
den dyrere oljeimport ført til en forverring av
betalingsbalansen med over 60 milliarder dollar på
årsbasis; for ikke-oljeproduserende u-land med
10 milliarder. Det er anslått at oljeprodusentene
innen 1980 vil kunne ha tilgodehavender i den
øvrige verden - hovedsakelig i industrilandene -
med et beløp som tilsvarer minst 5 ganger så meget
som verdien av all realkapital i Norge -
produksjonsutstyr, bygninger, transportutstyr,
jord og skog. Innenfor gruppen av industriland
ser vi ulike vurderinger mellom dem som er selv-
forsynte med energi og de energifattige med
hensyn til hvilket handlingsopplegg situasjonen
krever. USA's energiprogram sikter mot selv-
forsyning innen 1980, mot en selvdekningsgrad
på 80 - 90% i dag. Canada og Australia er
energieksportører. De europeiske land er de
energifattige, med en selvdekning på 50% og
mindre for de store; for Sverige er den 17,
Finland 7 og Danmark 0. Innen 1980 er Norge blitt
en betydelig energieksporør.

Landene har hver for seg og i fellesskap søkt å skaffe seg oversikt over konsekvensene av det nye globale energibilde for å legge opp en strategi for hvordan de kan håndteres.

EF's energi-
program

En ramme for et energipolitisk program vil bli drøftet av landene i Det europeiske fellesskap i et kommende møte den 17. desember. I Kommissjonens opplegg til et slikt program er det for denne gruppe land regnet med en betydelig ned-demping av veksten i energiforbruket, som antas å ville øke med nær 4% pr. år frem til 1985. Men denne veksten ventes i det alt vesentlige å bli dekket av naturgass og kjernekraft, og omtrent likelig fordelt på hver av disse energibærere. Målsettingen er at halvparten av elektrisitetsproduksjonen skal være basert på kjernekraft innen midten av 1980-årene. Landenes avhengighet av energiforsyninger utenfra vil derfor reduseres betydelig. Olje-importen ventes stort sett å stabilisere seg på det nivået den nådde i 1973. Den vil dekke 40% av det beregnede totale energibehov i 1985 mot over 60% i dag. Mot århundreskiftet tas det sikte på at kjernekraft og gass kan dekke 80% av energibehovet, mens det øvrige dekkes av kull og olje.

OECD's energi-
rapport

OECD's langtids-vurdering av energisituasjonen trekker opp de samme perspektiver som EF, ut fra forutsetningen om at oljeprisene relativt sett forblir på det nåværende nivå, og det synes i den nåværende situasjon det mest realistiske å regne med. For de europeiske land vil det være mulig i det

10-året som nå følger, å dempe veksten i energiforbruket. Men det antas likevel å ville utgjøre over 4% pr. år i Vest-Europa. For USA er det beregnet til under 3%. Der spiller imidlertid bilene en dominerende rolle i det totale energibilde, og for bilene står vi overfor store sparemuligheter og omlegginger.

Men det mest dramatiske trekk i energibilde for det kommende 10-året er også ifølge OECD's vurderinger, omleggingen til mer kjernekraft og gass og den mindre avhengighet av importert olje. Med de någjeldende oljepriser er det sannsynlig at oljeimporten i 1980-årene kommer til å ligge betydelig under det nåværende nivå. Når det gjelder den totale energibalanse, synes det endog å være innenfor OECD-landenes rekkevidde å bli en netto-energieksportør i 1985, dersom dette område i full skala utnytter sine egne produksjons- og sparemuligheter.

OECD-rapporten understreker at det er mulig for denne gruppe land å øve innflytelse over energisituasjonen i verden på en fundamental måte gjennom et samarbeid seg imellom og med andre regionale grupper. Forholdet mellom de store olje-eksporterende land og de oljeforbrukende land kan i denne sammenheng fortone seg som en konfrontasjon. Men OECD peker på at situasjonen er langt mer sammensatt enn dette. I virkeligheten er de oljeproduserende og oljeforbrukende lands interesser

mer sammenfallende enn motstridende.

Etter Organisasjonens oppfatning reiser den nåværende situasjon ganske fundamentale spørsmål med hensyn til hvordan den internasjonale økonomi vil utvikle seg og det internasjonale samfunn skal virke:

Omforming av verdensøkonomien

- erfaringene har vist at de frie markeds- kreftene i energisektoren ikke lenger garanterer sikre og ubrudte energiforsyninger på rimelige vilkår. Det er nødvendig for regjeringene å gripe inn i disse forhold,
- det er et ubesvart spørsmål om de langsiktige virkninger av en firedobling av oljeprisene kan håndteres uten omfattende omveltninger i OECD-landenes økonomiske og pengemessige forhold,
- det er behov for en politikk som i løpet av forholdsvis kort tid tar sikte på å redusere OECD-landenes avhengighet av energi-import. Selv begrensede avbrudd i forsyningene kan utløse en kjedereaksjon av forstyrrelser som leder til et alminnelig økonomisk tilbakeslag. En øking av egen energiproduksjon vil kreve betydelig økonomisk innsats til investeringer og miljøverntiltak,
- det er et klart behov for et samarbeid med OPEC-landene om oljeforsyninger og priser, sparetiltak, utvinningstempo, internasjonale investeringer av oljepenger og om industriell

og sosial utvikling i de oljeproduserende land. Dette samarbeid bør knyttes sammen med utviklingshjelpen. I de verst rammede utviklingsland som omfatter 800 millioner mennesker, vil produksjonen pr. hode gå ned med 0,4% i året frem til 1980, om ikke utviklingshjelpen øker utover det som nå er stilt i utsikt.

Med utgangspunkt i disse problemstillinger og den avgjørende rolle som OECD-landene spiller i verdens energibilde, går Organisasjonen inn for et kollektivt handlingsprogram for forsyningskriser, for energisparing og økt egenproduksjon og for større innsats i forsknings- og utviklingsarbeide.

Det er et handlingsprogram av denne karakter som nå vil bli videre utviklet innenfor Det internasjonale energibyrå - IEA, som den såkalte ECG-gruppen har tatt initiativet til å opprette. Det nye Energibyrå vil bli en selvstendig enhet innen rammen av OECD og vil bli knyttet til Organisasjonens virksomhet forøvrig. Den formelle beslutning om opprettelse av IEA ble truffet av OECD's Råd den 15. november. De fleste medlemmer av denne Organisasjonen vil ta del i dette arbeidsprogram. Norge vil for sin del søke tilknytning til dette samarbeid ved en særskilt avtale.

For Norge vil de fundamentale energiproblemer og de utviklingsperspektiver som knytter seg til disse, ikke stille seg vesentlig annerledes enn for

Norges stilling
i energi-
samarbeidet.

de øvrige OECD-land. Norge er selvdekket med energi, når vi regner med olje- og gassproduksjonen på kontinentalsokkelen. Vi vil etterhvert få en ikke ubetydelig eksport av olje og gass til Vest-Europa forøvrig. Også Storbritannia vil om få år ha en energiproduksjon som dekker landets eget behov og gir rom for eksport. Nederland har totalt sett en liknende energibalanse. For andre land er avstanden til en situasjon med bedre selvdekning større. Men med gjennomføringen av de foreliggende planer, vil avstanden bli kortet inn betydelig i løpet av en 10-årsperiode. Alle land i Vest-Europa - også Norge - vil fortsatt ha behov for en utveksling av ulike energiprodukter. Norge har et spesielt behov for å sikre handelsflåten drivstoff i alle verdens havner på like vilkår med andre landskip. Alle land står overfor de samme fundamentale problemer som knytter seg til en bedre energiøkonomi; forskning og utvikling, omformingen av verdensøkonomien, de enorme betalingsproblemene og usikkerheten om den økonomiske stabilitet.

Den største fare i denne situasjonen ligger i risikoen for at det enkelte land og den enkelte gruppe går sine egne veier i håndteringen av disse fundamentale problemer. Industrilandenes betalingsproblemer kan ikke løses ved at det enkelte land for sin egen del søker å nå bedre balanse. Det ville skyve betalingsproblemene over til andre, uten at gruppen ble bedre stilt. Energiproblemet kan heller ikke løses ved at det enkelte land

reduserer en del energi-intensiv produksjon som inngår som et livsviktig element i andre lands produksjonsliv og i den globale energihusholdning.

Det hovedspørsmål Norge står overfor i denne situasjonen, er hvordan vi ut fra våre muligheter kan bidra til å løse de grunnleggende problemer som landene har felles. Ethvert samfunn har behov for sikkerhet i energiforsyningen, om det skal kunne råde over sin egen utvikling. Ethvert land har behov for å bli vist solidaritet og omtanke under de omveltninger vi nå kan øyne i forsyningsforholdene for råvarer og matvarer, i handels- og betalings-spørsmål, i teknologi og utvikling.

Med sin utadvendte økonomi og den tempoplan som det er lagt opp til i olje- og gassutvinningen, vil Norges energiressurser fortsatt inngå som en integrerende del i en global energihusholdning. Disse ressurser gir oss grunnlaget for å utvikle videre et langsiktig samarbeid om energiutveksling, industri- og handelspolitikk, teknologi og miljøvern med våre naboland og med det øvrige Europa.